

Vida Ognjenović

U KNJIŽEVNOSTI, BEZ OSTATKA

Mihajlo Pantić je čovek literature u doslovnom smislu te reči, pisac koji se u književnom višeboju potvrdio u svemu čega se latio. Malo je danas poznavalaca književnosti poput njega, britkih u raspravi i studioznih u kritici, čiji se sud sluša sa pažnjom i uvažava. Pantić je pouzdan tumač dela iz književne istorije, esejista, putopisac, hroničar i urednik. Posebno važnu stranu njegovih književnih preduzeća čini antologičarski rad, sa uvek valjanim uvidima i pouzdano obrazloženim kriterijumima. Ipak, kada hoću da govorim o njemu, najpre ga i najlakše prepoznajem po njegovom pripovedačkom glasu, i po njegovim pričama.

Oglasio se već kao student, naporedo sa prozom i kritičko-esejističkim analizama, da bi debitantskom zbirkom priča *Hronika sobe* (1984) snažno potvrdio svoj dar. Kasnije će Pantić pisati drukčije, i menjaće se, ali će već tom prvom knjigom nagovestiti prepoznatljiv pripovedni prosede, i početi da oblikuje novi toponim u srpskoj prozi. Mada u prvoj knjizi nigde nije pomenuo Novi Beograd postalo je izvesno da se upravo taj grad promovio u Pantićevim pričama, te bi se moglo reći da je on, upravo tu, u jeziku Pantićeve proze, ulazio u svoju urbanu adolescenciju, praćen očima tada mladog pisca, svog ispisnika. Pantić je pisao i piše o ljudima zagubljenim u betonskim stambenim blokovima naseljavanim dok su ovi još fantomski džigljali iz peščane podloge, svedočio je očajnički napor novopristiglih i, naročito, njihove dece, koji drugog sveta nisu ni poznavali, da otople svoju betonsku okolinu, da uspostave nekakav gradski krvotok, da se priviknu na surovu otvorenost stalno rastućeg gradilišta.

Hronika sobe, pa potom i *Vonder u Berlinu* (1987), pročitani su kao upečatljiva najava novog pripovednog glasa koji je došao da ostane u književnosti. Nije, dakle, bila posredi samo mladalačka poletnost, česta pojava u književnom svetu, koja izgori posle uspešnog debija, već autentična snaga autorskog glasa koji ima ozbiljnog razloga da oblikuje sopstveni prozni svet. Danas, kada je pred nama Pantićevo izdašno hvaljeno i nagrađivano prozno delo od desetak knjiga, što je možda tek trećina njegove obimne bibliografske liste, sasvim sam u to uverena, i sasvim mi prirodno deluje činjenica da se taj autor svrstao u izabranu grupu od nekoliko najboljih savremenih naših pripovedača, a znamo da je upravo u toj disciplini utakmica na ovom jeziku prilično žestoka.

Prozni iskaz Mihajla Pantića znalački je vođen preplet osmatranja i komentara spoljnog sveta, odnosno čitanja i učitavanja. On, sebi svojstvenim postupkom, uspeva da istovremeno piše o događaju sa izvesne udaljenosti i da se u njega upisuje kao nosilac radnje, što znamo iz svih njegovih potonjih knjiga, od *Pesnika, pisaca i ostale menažerije* (1992), do najoglašenije *Ako je to ljubav* (2003). Taj način brze promene polazišta omogućuje mu da iznutra razgrana priču, da je rasloji i vešto izlomi njen tok, i time sasvim razradi narativnu pluhu, uspešno savlađujući njenu statičnost.

U svojim pričama Mihajlo Pantić nastoji da razazna i iznutra dokuči zagonetku zvanu novi grad. Čini to osluškujući perkusionu energiju složene gradske buke koja je nekakva kakofonija stvorena iz sukoba ljudi i stvari, smena urlika i cviljenja. U njoj se razaznaju zvuci mnoštva i pojedinca, eho ludila usamljenosti, odjeci razuzdanih proslava i plač novorođenčadi. Pantić posmatra i analizira morbidnu dvoličnost grada, podeljenog na fasadu i antifasadu, na mikroprostore u kojima se kreće uslovno robotizovani gradski živalj. Zanimaju ga stanovnici višespratnica, užas njihove soliterske izolacije, cinizam nepoverljivog druženja i, posebno, usamljenici razjedani podozrivošću, teskobom malih prostorija, opresijom nebiranog susedstva i njihovih glasova koji, iako se razgovetno čuju kroz zidove novogradnje, zvuče zastrašujuće i deluju traumatično.

Pantić svoje junake nalazi zaplašene i nesnađene kako tumaraju između reke i džinovskih betonskih kutija za stanovanje, između prirode i humane nadgradnje, podjednako zbunjeni i jednim i drugim. Njih će smeniti generacije rođene i odrasle u novom gradu, novobeogradski urođenici, na čijim će se karakterima i životima videti detalji otisaka koje je utisnuo njihov rodni grad. Sugestivni pripovedač Mihajlo Pantić, i sam jedan iz toga mnoštva, oblikovan u njemu, iz neposredne blizine posmatra i opisuje pojedinosti životnog procesa u kojem nastaje i razvija se čudna međuzavisnost čoveka i grada. U svojim pričama novi antihimničar urbane svakodnevice usredsređen je upravo na to živo spajanje u kojem novi grad lagano zadobija lik svojih stanovnika, a oni pak njegov puls, izvesnu betonsku tvrdoću i žestinu. Mihajlo Pantić uspeo je da uspostavi čitavu jednu mitologiju tog novog tipa ljudi i ogromnih stambenih spavaonica, u čiji su trbuh uzidani. Taj grad rasprostrt oko ušća dveju reka, koji diše na hiljade prozora kao na škrge, i život koji ključa iza tih zastora najrazličitijim ritamskim varijacijama, majstorski su orkestrirani u prozi Mihajla Pantića.

Tako je Novi Beograd dobio svog pisca, a naša književnost vrhunskog pripovedača.